

Cigánykerék

Pincér vagyok. Három éve szabadultam fel, azóta itt ügyködök a restiben.

— Igenis, uram. . . én tévedtem, sajnálom. . . azonnal hozom. . . Ez tulajdonképpen nem én vagyok, egy verkli szólal meg bennem; vagy talán a fehér kabátom. Nem emlékszem rá, mikor beszéltem őszintén valakivel. Gyerekkoromban lehetett; azokból az időkből nem sok ragadt meg az emlékezetemben. A közelmúlt években biztos vagyok: legfeljebb véletlenül mondok igazat. A koromban lehetett; azokból az időkből nem sok ragadt meg az emlékezetemben. Anyám, akármiről tárgyalok vele, nemet int, aztán bólint, apám alig áll szóba velem. Hetekig nem is találkozunk. Itt, a munkahelyemen az igazat szóló ember mindenkit kiborítana. A lányok első nap hátat fordítanak annak, aki kitergeti magát előttük. Tehát pontosan olyannak kell lennem, amilyen vagyok: így célszerű.

Anyámat nem szeretem. Halálra bosszant a puhasága, s talán azért is beszéllek vele nyersen, hátha felrázza egyszer a durva szó.

— Adjon egy huszast, aztán tűnjön el, vén nagysága! Ne prédikáljon nekem!

— Nem adok — mondja megalapozatlan nyugalommal, és befordul a konyhába. Mosolyogva törölöm tovább a motort, egy perc múlva úgyszemint lesz a pénzzel. Lágytojás pohárban. Az öregúr, akinek viszem, tele van dohánnyal. Egyedül jön be minden nap sötétedés körül. Egyszer csak magára öntötte a tojást, szépen lemostam, azóta jó vagyok nála. Félelmetesen reszkét a keze. Majdnem sajnálom. Borralalót öt forint körül ad. Rokonszenves vonás. Így lehetne dolgozni. Húszéves vagyok, most kéne a pénz. De fillérékért gürizni?!

Rados gyötör mindig a munkával. Együtt jöttünk be ma is, délutánra. Fényes mosollyal, mártírként ragyogott:

— Dolgozni kell. Nem megy másképp. Ha minden nap úgy jössz be, mintha foghúzásra mennél, vége. Két műszak után otthonragadsz.

Ragad a fene. Délelőtt a körzeti orvos várószobájában ücsörög az ember, míg valami papírt szerezhet a betegségéről, aztán délután, mintha világgá mennék. Páratlan izgalom. Enyém az országút végtelenje és a lányok kacagva visszakacsintanak rám.

Itt benn minden kezdeményezés Marinál, a kávéfőző néninél kezdődik-végződik.

„Főnök, az istenit, miért kell magának csupacsont vén satrafákat foglalkoztatni a konyhában, sőtésben? Jobban irányíthatta volna a kádermunkát: a maga rossz ízlése miatt nem tudja jól érezni magát egy dolgozó. A végén meg panaszkodik: a táppénzes napok száma, Kovács szaktárs”

— Te pincér! Boros!

Ez a hústorony nekem kiáltozik. A Hámor nyugdíjas főnöke ül a sarokasztalnál az új nőjével. Ki nem állhatom ezt a dagadt fickót, néma utálattal elrobognék mellette, de torkaszakadtából kiabál.

— Állj! Gyere ide!

Három németnyire tőle fékezek. Muszaj megállni, az egész csehó idebámul.

— Mit akar?

— Talán idejönnél?!

— Majd üzenjen. . . .

A kifestett nő mellette hangosan kacag. Látom a szemén, hogy szívesen kicserélne éjszakára a pasasával. A söntésben a főnök lép mögém.

— Elballagtál. . .

— El.

Most meg kellene magyaráznom, hogy ez a vén szatír két éve kirúgta Tomit, a legjobb haveromat. Egy nagyfenekű, tizenöt éves lány miatt, aki közös szerelmük volt. Nem magyarázkodom. Messzire vezetne. Amíg blokkolok, a főnök rám-rám pillant. Esendőnek, bocsánatkérőnek lát, sajnál. Legyint, s roppant neveléses pózban visszabúvik a kuckóba.

— Széplány, mondok valamit.

— Jó.

— Este elviszlek motorozni. . .

— A gátfutó nagymamádat!

A gátfutóra helyezi a hangsúlyt: játszik, aztán váratlanul támad.

— Délelőtt keresett Sári.

— Nem érdekel.

— Minden nap bejön. Bár te járnál be olyan rendszeresen!

— Kis hülye.

— Aranyos kislány. Pont veled kellett szóba állnia szegénynek! Kár érte.

— Kár.

— Szerelmes. . .

Megint a placc. Nyüzsögnek a várakozók. Minden asztalról kiugrik a kakukk.

— Lesz szives!

— Kérem!

— Fizetni!

— Főúr!

— Két deci szóda.

Valahogy nem akaródzik elhinni, hogy nekem muszaj ezekre figyelni. Tegnap kezdtem újra a munkát. Megigértem Radosnak, Tominak: egyetlen helyes út a helyes út. nem tévedek le többé róla. Aligha veszik komolyan ezeket az ígéreteket, ötvenszer hallják egy év alatt.

Kezem a fehér köpeny zsebében, csörög az aprópénz. Kérjetelek, fiúk-lányok-kutyák, ne parancsolgassatok!

Rados Marival beszélget, s míg én valahova elnézek, mindig összemosolyognak egy csöppet: van ebben valami ártatlan, néma szövetkezés ellenem, de átlátok rajta.

Még nyolcadikban egyszer úgy megvertem Radost, hogy orrán-száján ömlött a vér. Ma már nem tudnám megtenni. Féléve kivették a bal tüdeje felét,

mégis akkumulátorokat cipel a tefunál egész nap. Nem jut neki egy raktárosi állás, hogy íróasztalról ne is beszéljünk.

Állnék oda elébe:

— Ha nem hagyod békén a Marit, lekeverek egyet hallod, öreg Rados?! Hülyén hangzana, nevetséges lennék mindenki előtt. Harcias kakaska, aki megijed az árnyékától is.

Tenyereken kis ezüst tálca, kávé, pohár sör, nagymálna. Marinak van egy négyéves kisfia. Egyszer álmodtam róla, hogy nagy volt már, nagyfiú, kezébe nyomtam egy huszast, moziba küldtem; nézd meg jól azt a filmet, legalább kétszer egymás után. Mari csak nevetett, alig várta, hogy egyedül maradjon velem.

— Klassz, jóképű srác vagy Lalikám! — mondja az anyám.

A nyárikonyha ablakában áll a tükör, borotválkozom. Régebben, ha az anyám bemondott valami hülyeséget a srácok előtt, a guta kerülgetett, most már ráhagyom. Kacsintok Rados felé, szóljon neki valamit vissza. Nem érti, összevagdосom magam a nagy magyarázkodásban. Az anyám totyog körül-löttünk, meleg vizet önt a lavórba, elrakja a sallert, a szétnyirkált gumidarabokat.

Akkor lennék jóképű, ha az apámra hasonlitanák. De, sajnos, erről a vén, kővér asszonyról ragadt rám minden: duzzadt az orrom, vizenyős a szemem, tapadós-zsíros a hajam. Sehol egy markáns, határozott vonás.

Rados a verandán ül, hátát nekitámasztja egy kőoszlopnak. Tenyerén — hamleti póz — egy túlérétt vérbélű körte. Nézi meredten.

— Mi van? — kérdezem.

— Alma.

— Körte az, te ló.

Máskor egy ilyen poénon erőszakoltan felnyeritene, most szánalmasan az utca felé int.

— Sári.

— Látom.

Azazhogy az utolsó pillanatban veszem észre, mielőtt belépett volna a kiskapun. Elfut a méreg. Ez ellen nincs védekezés? Mégis, talán egy utolsó kísérlet: odakiáltok az anyámnak.

— Jóasszony, senkinek nem vagyok itthon!

Kizárt dolog, hogy Sári ne hallaná meg, de csak mosolyog, jön. Kerek holdvilág képén fekete koszorú a haja. Egy éve minden idegesít ezen a lányon, ami azelőtt nagyon tetszett. Harmincnégyes pici lába, hatalmas melle, kanári öltözéke.

— Üdv, srácok! — mondja.

Cigaretta veszek elő, rágyújtok. Régebben, ha szemben állt velem, mintha tükör előtt álltam volna: otthon éreztem magam minden szemevillanásában, minden mozdulatában. Most üres dekoráció a képe, zavaros kompozíció tetőtől talpig. Köpök egyet, bemegyek a konyhába, alig hallom a hangját.

— Régen akarek veled beszélni, négy szemközt. Kerestelek többször is, de téged nem lehet megtalálni. . .

Ki vagyok én, hogy engem keresni kell? Ilyenekből, mint én, tizenkettő meg egy tucatra. Hagyjanak engem békén! Pólóinget veszek, pirosat. A hajam

simára lefésülöm, nézem a vérnyomokat a hófehér törülközőn. Rados nagyot ásít, feláll. Sári beszél, mint a gép. Leballagok a szin elé, kilolom a motort. Sárít a zúgás sem zavarja, mondja a szövegét. Leveszem a gázt, esendesen odagurulok melléjük, Rados szó nélkül mögém ül. Az anyám széttárja a karját, mintha le akarna önteni valamivel. Szeretné, ha kedvesebb lennék ezzel a lánnyal.

— Mondja meg neki, hogy nem vagyok itthon! Vidékre mentem: két szőke vár ránk. . .

Rados hangosan röhög. Sári elsírja magát.

Az országúton előtt a nyugalom. Jó így dumabercik nélkül. A forró szél belecsap a képembe, ahogy felgyorsulok. Rados motyog mögöttem valamit, nem értem. Aztán kicsit visszafordulok felé, kérdezően. Üvölt a fülemben.

— Gyereke lesz.

Nincs kedvem visszakiabálni. Nézek magam elé a betonra; az is csak neked lesz rossz, öreg Rados, kölcsönkérek tőled a többihez néhány száz forintot.

Rásonysápberencsen Irén a gazdasszonyunk. Asztalnál ülünk, és eszünk valami ócska lötytyöt lecsóvacSORA ürügyén. Nekem nem jutott kanál, masszív kenyérhéjjal eszem.

Rados szemben ül Irénnel, bámulja. Irén szélesarcú, szőke lány, két kacagtató szőke tincs lebeg a halántéka fölött. Néha olyan, mint egy kenderkóc baba, más megvilágításban akárha filmsztár lehetne.

— Magdi? — kérdezem — jöhetne már!

— Nem vagyunk összenőve — szól ingerülten, rám se néz, a hálószoba felé int. — Felébrsztem a bátyámat, éjszakás szegény gyerek.

Irén tizenhat éves, Magdi tizenhét. Nyolcadik napja motyogjuk körülöttük frázisainkat, délután meg este, szerelemről modern életről, mindenről. . .

Gyuri ébredszik. Rados hihetetlenül leleményes, egészen váratlan dolgokat tud bedobni, ha arról van szó: elterelő hadművelet.

— Irén, te szereted a hazádat?

— Szeretem. — válaszol a lány. — Erre még az általános iskolában megtanítottak.

— De nem úgy. . .

— Hát hogyan?

— Igazán.

— Tudja a fene.

— Mégis. . .

— Élek, vagyok. Néha idegesít, hogy azt a rongyos hatvan évet, ami kijut az embernek, ilyen tűró étellel kell eltölteni.

— Nocsak!

— Ha erre gondolok, azt mondom, szívesen élnék másutt, akárhol, ahol jobb az élet.

— Az igazi hazafiságnak nagy ára van, — pörgeti tovább Rados a blőd lemezét — nyugtalan élet. Olyan vagy, mint egy radarállomás: mindenre reagálsz, ami moccan a közeledben. Javítani, változtatni akarsz, nem viseled el szóltanul a baromságot, s kész a balhé. Egy-két év és idegláda vagy.

— Ezt nem vállalom, — mondja Irén — pontosabban ez az, amit nem vállalok.

Irén bátyja műszaki egyetemre jár, nyaranta az útépitőknél dolgozik. Miatta kell az elterelés. Nehogy azt higgye, itt minden csak arra megy, hogy befűtsük a lányokat.

Pedig arra megy. Aho. Gyuri kiteszi a lábát Rados minden mondata felér egy szoknya alá nyúlással.

Magdi nagyon szép lány: madonna arc, nyúlánk, törekeny termet. Gyuri előtt nem hagyja magát megcsókolni. Hej pedig. . .

De illedelmes vagyok, sőt: két szárnyacska is kinőtt tán hátrafelé a hónom alatt.

Szűcs Dani elé együtt megyünk hárman a vasútállomásra. Rados, az Ősz-öregember, meg én. Tomi, a szerencsétlen, dolgozik. Őszöregember viszi maga mellett Dani kerékpárját is, Rados rendre leszoritja az útról, hátha elesik a bajnok. (Járási szpartakiád). Mindhármunknak ékes-fényes, fusiban nikkelezett versenybringánk van, a Dani ötvenéves, ócska járgánya szégyenkezhét. Rozsdás csengő, félig letört kézifék elől, rozszant csomagtartó hátul, esetlenség, csörgés-csattogás mindenütt.

A csomagtartóra viszont fel lehet kötözni Dani tenyéryi papírbőröndjét. Kezet rázunk, szó nélkül karikázunk a falu felé. Később Dani megkérdezi, mikor dolgoztam utoljára, s hogy csak legyintek, nevet. Keserűen.

Danit különben minden alkalommal izgalomba hozza a hazatérés. „Ujra látni a rég nem látott arcokat, felfedezni a szülőfalu alig észrevehető előremocsnásait, a faluszéli új házakat, ahogy a keskeny gyalogjárda nekilendül a postadomb meredek emelkedőjének, s ahogy jószomszéd Nagy Albert egyre kevesebbet káromkodik csténként hazatérve a kollektív mezőgazdasági teszisziből. . .”

Dani állítólag mindezeket látja! De éveken át észre se veszi, a másik szomszédjukban milyen szépen mellesezik a kis Köibe Zsuzsi.

Dani, ha igaz barátok között hiszi magát, a legbelsőbb dolgait is kitergeti. Az ilyen lelkesülő hazatérési beszédein röhögni tudnek, de túrtörtetem magam. Mégiscsak barátok volnánk.

Egy más mellett kereközünk négyen az úton.

— Őszöregember, hogy van az öcséd? — kérdezi Dani.

— Katona. Ebben minden benne van. . .

— Hát az apád?

— Lényegében ő is. Gyárór kinn a Csanyikban havi ezerháromért. Van az öregnek egy dobtáros géppisztolya, úgy hőzöng vele, akár egy kisgyerek. Radosék háza előtt, a vén hársfa alsó ágaiban egy elméleti szusszanásra megkapaszkodtunk. Mint régen. . . A méhesből közénkröppen két-három méh, csapkodjuk egymás nyakát, itt repül. . . Nevetünk, majdnem igazi minden, de Rados hirtelen kétrét görnyed a váz fölött, kétségbeesetten kapkod levegő után. Szemében rémület, jaj, mindjárt megfulladok. Odavan a jókedv. . . Az én ráérő, kövér anyám, három házzal feljebb az utcán, kihajol a palánk fölött. Lesi, megérkezett-e Dani? Mindig büszke volt a barátságunkra, Daniból orvos lesz nemsokára.

— Sajnos, — mondom képmutatóan — Danikám, az anyám alig várja, hogy találkozzon veled.

— Bújj el gyorsan! — mondja Őszöregember, és egy lelógó gallyba kapaszkodva átugrik a kerítésen.
Dani nem ugrik utána. Leszáll a kerékpárjáról, lassan elindul az anyám felé, messziről kiabál: kezit csókolom. . . Őszöregember a kiskapun jön vissza. Morogva. Rados liheg, legyint. Hiába erőlködünk. Nem vagyunk tizenöt évesek.

Szembetalálkoztam veled idétlen nyugtalanság. Ha tenyeremre venném a szívemet, láthatnátok, ráncos, öreg krumpli.
Mégis. Most valami nem stimmel.
Sosem szerettem a verseket, de ez a lány belénk szuggerálta a maga szenvedélyét. Hosszú szőke haját ide-oda csapkozza a szél. A tábornótűz lángja szeme előtt táncol. Egy cigánylányról szól a vers; zöld a haja, zöld a húsa. . .
Kétszáz lány táborozik a nagy gyümölcsös szélén. őszibarackot szüretelnek. Kata a legjobb nő köztük. Árva. Állami gondozott, kíméletlenül őszinte.

— Szemét alak vagy, ha az anyád nyakán élősködsz — mondta az első nap, ahogy megismerkedtünk, és Rados bemutatott, mint gyakorló munkanélkülit.

Igaz is. Három hete nem járok dolgozni. Általában nem nyugtalanított soha egy-egy hosszabb kihagyás, de ha valaki rossz órában emlegeti, fájdalmat okoz, kiborít.

Éjszaka van. Kóborolunk a szőlőhegyen, Kata fogja a kezem. Borház borház után Ereszkedik a harmat. Anyám sárga, zománcos lavórja fénylik a hold helyén. Kata társaságában egyre inkább kezdek Danira emlékeztetni, már ami a hülyeségemet illeti. . .
Dörömbölünk egy ablak fatábláján.

— Van itt valaki?

Hogyan lehetne!? De zörgetek, egyre türelmetlenebbül.

— Nyissák ki!

Kata nevet, körbeszalad a házikón, ébredező öregasszony mély hangján visszaszól a másik oldalról.

— Ki az?

— Nyissák ki!

Rendületlenül verem a fatáblát, belemelegedtem a játékba.

— Mit akar, jóember?

— A lányáért jöttem. . .

Kata „megismeri” a hangom, hajlandó játszani.

— Eredj innen, Miska, menj innen!

— Szeretem a lányát.

— Eredj innen, fiam!

— Szeretem.

— Megmondtam, gyerek még.

Egy diófa alatt csókolózunk. Az éjszaka néma, de váratlanul szemünkbe vág egy zseblámpa fénye.

Négy — öt alakot sejteni a borház ajtaja előtt. Ujra sötét. Röhögés. Csak Rados nyeríthet így. Ráismerek. Kata elindul feléjük. Futnak kétségbeesett riadalommal.

— Betörök — mondja Kata, s felemeli a levert lakatot a földről.

— Menjünk innen!

Magamnak is idegen a hangom. Kata megfogja a kezem.

— Megijedtél?

— Nem. Dehogy.

Rados, Tomi, Ószöregember és talán Dani. Lehet. Szünidei szórakozás. Mint rég. . . Látom őket: kushadtak a pince mélyén, korsók már teliszíva, és akkor valaki dörömbölni kezd az ablakon. Kellemetlen borzongás lehetett. Gebesztő.

— Állítom, — mondja Kata — ismerős volt ez az idétlen röhögés.

— Képzelsz.

— Lehet.

Olyan szükségem van ezekre a srácokra, mint mindennapi falat kenyérre. Ők elfogadták; izgalmakban, veszélyekben akarok élni. A keveset, ami két kézzel megragadható, nem szabad elengednem. Akármilyen áron, ha egy napig is, boldognak elégedettnek kell lenni. Ennyihez van erőm. És holnap?

— Igenis, uram. . .

Vagy a dühítő, álmos kérdés reggel anyám arcán: megint nem dolgozol? Egyremegy.

— Nézd meg magad! — mondom Radosnak, ha néha betérek hozzá, és ölében cipeli az akkumulátorokat.

Katát átemelem az építőtábor kerítésén. Aludj jól! Szia. Nézem, míg eltűnik a sátrak között. Bátor lány, és különös erő van benne. Hiányozni fog, ha elmegy innen.

Hann Ferenc

Szerelmes vers

(aranyinak)

mert

soha nem faggatsz ha a kihült csillagokat kiszórom zsebemből estefelé ha hazatérek

mert

megölelsz amikor nagyon-nagyon csúnya vagyok és megfulladt szavaimat keresgétem árnyékos csatornapartokon

mert

számba adod a cigarettát amikor ébenszínű vagyok már a nikotintól de tudod megmenthet még e mérgezett levegővételel

mert